

PRÁVNA ZODPOVEDNOSŤ PROFESIONÁLNYCH VOJAKOV PRI VÝKONE ŠTÁTNEJ SLUŽBY

POZNÁMKY

JUDr. Tomáš **MARTAUS**

ÚVOD

Ozbrojené sily Slovenskej republiky sú osobitným prvkom v štáte so špecifickými úlohami a cieľmi, ktorých plnenie predstavuje predpoklad zabezpečenia realizácie základných úloh štátu. Preto aj štátna služba profesionálneho vojaka Slovenskej republiky je činnosť, ktorá v sebe, s cieľom napĺňania osobitných úloh štátu, nesie i týmto úlohám zodpovedajúci rad špecifických povinností. Nerešpektovanie týchto povinností zakladá zodpovednosť profesionálneho vojaka za ich porušenie. V nasledujúcej časti bude preto zaujímavým predstaviť jednotlivé druhy právnych zodpovedností, ktorým profesionálny vojak čelí počas výkonu štátnej služby.

1 PRÁVNA ZODPOVEDNOSŤ A JEJ TYPY

V zmysle elektronického Slovníka slovenského jazyka predstavuje „zodpovednosť“ povinnosť niesť následky za nejaký čin.

V prípade právnej zodpovednosti tak pôjde o právnymi normami upravenú povinnosť podrobiť sa následkom svojho konania. Nepôjde však o akékoľvek konanie. Pre úplnosť je nevyhnutné rozsah takto definovaného významu pojmu „právnej zodpovednosti“ obmedziť výlučne len na rozsah povinnosti niesť následky za činy, ktorými došlo k porušeniu právnej normy. Teda za protiprávne činy. Následky činov rešpektujúcich právne normy, s ktorými tieto normy spájajú vo vonkajšom svete určité následky (napr. právne úkony), totižto nespádajú do kategórie skutkov, pri ktorých možno hovoriť o uplatňovaní právnej zodpovednosti za ne.

Osobitný kvalitatívny rozmer, ktorým sa právna zodpovednosť líši od ostatných typov zodpovedností je jej vynútiteľnosť opierajúca sa o štátne donútenie. Ide o kvalitatívny znak, ktorý umožňuje štátu uplatniť následky za protiprávne skutky osôb, a to aj proti ich vôli.

V ďalšom texte sa preto budeme zaoberať katalógom typov právnych zodpovedností, ktorým profesionálny vojak Slovenskej republiky počas výkonu štátnej služby podlieha.

V prípade výkonu štátnej služby profesionálnym vojakom, ako občanom v uniforme, bude profesionálny vojak bezpochyby podliehať tým typom právnych zodpovedností, ktorým podlieha akýkoľvek iný, právne zodpovedný subjekt práva, a to trestnej, administratívnej, pracovnoprávnej a občianskoprávnej zodpovednosti. Osobitnú kategóriu právnej zodpovednosti, ktorej bude profesionálny vojak podliehať práve z titulu príslušnosti k Ozbrojeným silám Slovenskej republiky predstavuje disciplinárna zodpovednosť profesionálneho vojaka.

POZNÁMKY

2 ZÁKLADY TRESTNOPRÁVNEJ ZODPOVEDNOSTI

Trestnoprávna (trestná) zodpovednosť je typ právnej zodpovednosti uplatňovanej v zmysle právneho poriadku Slovenskej republiky, ktorá nastupuje v prípade spáchania niektorého z trestných činov. Trestný čin je pritom protiprávny čin, ktorého znaky (tzv. skutkové podstaty trestných činov) sú vyjadrené v zákone č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“). S ohľadom na zavinenie a možnú výšku trestu ukladanú za ich spáchanie, ich možno členiť na prečiny a zločiny s osobitnou subkategóriou obzvlášť závažných zločinov.

Prečinom je trestný čin spáchaný z nedbanlivosti alebo úmyselný trestný čin, za ktorý Trestný zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby neprevyšujúcou päť rokov (§ 10 ods. 1 Trestného zákona).

Naproti tomu, zločinom je úmyselný trestný čin, za ktorý Trestný zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou päť rokov (§ 11 ods. 1 Trestného zákona).

Za obzvlášť závažný zločin sa považuje zločin, za ktorý Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej desať rokov (§ 11 ods. 3 Trestného zákona).

V prípade prečinu je však nevyhnutné brať na zreteľ i tzv. materiálny korektív vyjadrený v § 10 ods. 2 Trestného zákona, v zmysle ktorého nejde o prečin, ak vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatel'a je jeho závažnosť nepatrná. V praxi to znamená, že v prípadoch, kedy páchatel' síce formálne naplní všetky znaky skutku klasifikovaného Trestným zákonom ako prečin, nepôjde o trestný čin, ak je protispoločenská závažnosť tohto skutku len nepatrná.

Okrem klasifikácie trestných činov na prečiny a zločiny, možno trestné činy klasifikovať i vzhľadom na vnútorný psychický vzťah páchatel'a skutku k vlastnému protiprávnemu konaniu, teda vzhľadom na zavinenie. Spolu s klasifikáciou trestných činov podľa výšky trestu, ktorý možno za ich spáchanie uložiť ide o najbazálnejšiu klasifikáciu trestných činov v oblasti trestného práva hmotného. Vzhľadom na zavinenie delí Trestný zákon trestné činy na úmyselné a nedbanlivostné.

Trestný čin je spáchaný úmyselne, ak páchatel' buď chcel spôsobom uvedeným v Trestnom zákone porušiť, alebo ohroziť záujem chránený Trestným zákonom (tzv. priamy úmysel, § 15 písm. a) Trestného zákona) alebo vedel, že svojim konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, a pre prípad, že ho spôsobí, bol s tým uzrozumený, teda povedané laicky – vedel, že svojim konaním môže spáchať trestný čin a či ho spácha alebo nie, to mu bolo jedno (tzv. nepriamy úmysel, § 15 písm. b) Trestného zákona).

Z nedbanlivosti je spáchaný trestný čin vtedy, ak páchatel' vedel, že môže spôsobom uvedeným v Trestnom zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený Trestným zákonom, ale bez primeraného dôvodu sa spoliehal, že také porušenie alebo ohrozenie nespôsobí (tzv. vedomá nedbanlivosť, § 16 písm. a) Trestného zákona), ako aj vtedy, ak páchatel' nevedel, že svojim konaním môže také porušenie alebo

ohrozenie spôsobiť, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol (tzv. nevedomá nedbanlivosť, § 16 písm. b)).

Z uvedeného vyplýva, že v prípade úmyselného spáchania trestného činu bude možné v psychickom vzťahu páchatela ku skutku, ktorý spáchal rozpoznať jednak vedomostnú stránku tohto vzťahu, ako aj stránku vôľovú. Teda uvedomovanie si, ako aj chcenie. V rámci nedbanlivostného spáchania trestného činu možno vo vnútornom psychickom vzťahu páchatela ku svojmu konaniu vyčítať výlučne vedomostnú stránku konania páchania. Vôľová stránka, teda chcenie v danom prípade absentuje.

Úmyselné konanie je voči nedbanlivostnému konaniu páchatela klasifikované ako závažnejšia forma zavinenia, rovnako ako priamy úmysel voči nepriamemu úmyslu a vedomá nedbanlivosť voči nevedomej. Pochopiteľne, uvedené zohľadňuje aj Trestný zákon, ktorý závažnejšiu formu zavinenia trestá prísnejšie než menej závažnú.

Klasifikácia trestných činov na prečiny a zločiny, ako aj na trestné činy úmyselné a nedbanlivostné, nie je len nejakým teoretickým prvkom tvoriacim štruktúru trestného práva hmotného. Ide o klasifikáciu s priamou nadväznosťou na platné a účinné právne normy, ktoré v závislosti na rozličný typ trestného činu spájajú s daným trestným činom rôzne následky.

Uvedené je pritom jasne zreteľné aj v prípade právnych noriem upravujúcich spoločenské vzťahy v oblasti výkonu štátnej služby profesionálneho vojaka Slovenskej republiky. Ako príklad možno uviesť § 16 ods. 4 zákona č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov“), v ktorom je podaná legálna definícia bezúhonnosti, predstavujúcej jeden z predpokladov prijatia do štátnej služby. V zmysle tohto paragrafu sa za bezúhonného nepovažuje občan, ktorý bol právoplatne odsúdený za trestný čin vojenský alebo úmyselný trestný čin, a v prípade trestného činu vojenského a zločinu aj občan, ktorému bolo odsúdenie za takýto trestný čin zahladené alebo na ktorého sa hľadí akoby nebol za takýto trestný čin odsúdený. Podobne, aj v prípade § 83 Zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov je významnou práve klasifikácia trestných činov na úmyselné a nedbanlivostné, nakoľko v zmysle ods. 1, písm. e) tohto paragrafu sa štátna služba profesionálneho vojaka v dočasnej štátnej službe a stálej štátnej službe skončí prepustením zo služobného pomeru, ak bol vojak právoplatne odsúdený za prečin, ktorý bol úmyselným trestným činom alebo zločinom.

Na to, aby však mohlo dôjsť ku založeniu trestnej zodpovednosti páchatela trestného činu je okrem naplnenia znakov trestného činu, vyjadrených v Trestnom zákone nevyhnutné, aby páchatel takéhoto skutku v čase spáchania činu dovŕšil štrnásť rok svojho veku (v prípade trestného činu sexuálneho zneužívania pätnásť rok svojho veku) a v čase spáchania skutku mohol rozpoznať jeho protiprávnosť a ovládať svoje konanie (tzv. pričetnosť, § 23 Trestného zákona). Nakoľko v zmysle § 16 ods. 1 písm. b) Zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov predstavuje dovŕšenie veku 18 rokov podmienku prijatia do štátnej služby, nebude vek okolnos-

POZNÁMKY

ťou, ktorá by bránila vzniku trestnej zodpovednosti profesionálneho vojaka Slovenskej republiky. Jedinou okolnosťou, relevantnou pre posudzovanie trestnej zodpovednosti profesionálneho vojaka tak zostáva príčetnosť. Preto v prípade, kedy vojak pre duševnú poruchu nedokázal v čase spáchania činu rozpoznať jeho protiprávnosť alebo ovládať svoje konanie, nebude za tento čin trestne zodpovedný.

V prípade osobitnej kategórie trestných činov vojenských (jedenásta hlava Trestného zákona) bude okrem už uvedených predpokladov pre vyvodzovanie trestnej zodpovednosti ďalším predpokladom aj osobitný status páchatela trestného činu, nakoľko týchto činov sa môže dopustiť prevažne len vojak.

Pokiaľ sme v úvode príspevku hovorili o zodpovednosti ako o nevyhnutnosti podrobiť sa následkom svojho konania, v prípade trestnej zodpovednosti bude po legálnom objasnení trestného činu a jeho páchatela tento následok predstavovať povinnosť podrobiť sa uloženému trestu za spáchaný trestný čin. V zmysle § 32 Trestného zákona možno za spáchaný trestný čin uložiť trest:

- a) trest odňatia slobody,
- b) trest domáceho väzenia,
- c) trest povinnej práce,
- d) peňažný trest,
- e) trest prepadnutia majetku,
- f) trest prepadnutia veci,
- g) trest zákazu činnosti,
- h) trest zákazu pobytu,
- i) trest zákazu účasti na verejných podujatiach,
- j) trest straty čestných titulov a vyznamenaní,
- k) trest straty vojenskej a inej hodnosti,
- l) trest vyhostenia.

Na základe § 34 ods. 7 Trestného zákona pritom nemožno popri sebe uložiť trest:

- a) odňatia slobody a domáceho väzenia,
- b) odňatia slobody a povinnej práce,
- c) peňažný a prepadnutia majetku,
- d) prepadnutia veci a prepadnutia majetku,
- e) zákazu pobytu a vyhostenia.

2. 1 Orgány uplatňujúce trestnoprávnu zodpovednosť

V zmysle čl. 50 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. o vine a treste za trestné činy rozhoduje výlučne súd. Uvedené do istej miery relativizuje inštitút dohody o vine a treste, ktorú páchatel trestného činu uzatvára s prokuratúrou Slovenskej republiky, avšak pre jej záväznosť je nevyhnutné jej následné schválenie rozsudkom súdu podľa § 334 ods. 4 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“).

Pokiaľ ide o sústavu vojenského súdnictva, od 1. apríla 2009 prešiel výkon súdnictva, vrátane prechodu práv a povinností z osobitných vzťahov sudcu k štátu, práv a povinností z pracovnoprávných vzťahov, štátnozamestnaneckých vzťahov a iných právnych vzťahov z:

- a) Vojenského obvodného súdu v Bratislave na Okresný súd Bratislava I,
- b) Vojenského obvodného súdu v Banskej Bystrici na Okresný súd Banská Bystrica,
- c) Vojenského obvodného súdu v Prešove na Okresný súd Prešov,
- d) Vyššieho vojenského súdu na Krajský súd v Trenčíne.

Trestné činy objasňujú orgány činné v trestnom konaní, medzi ktoré patrí prokurátor a policajt (§ 10 ods. 1 Trestného poriadku). Legálnu definíciu „policajta“ pritom ponúka § 10 ods. 8 Trestného poriadku, v zmysle ktorého sa policajtom rozumie aj poverený príslušník vojenskej polície, a to v konaní o trestných činoch príslušníkov ozbrojených síl. Pokiaľ ide o prokuratúru, s účinnosťou od 1. novembra 2011 výkon pôsobnosti vojenskej prokuratúry v trestných veciach a práva a povinnosti zo služobných vzťahov, z pracovnoprávných vzťahov a štátnozamestnaneckých vzťahov a iných právnych vzťahov osôb prešli z:

- a) Hlavnej vojenskej prokuratúry na Generálnu prokuratúru SR,
- b) Vyššej vojenskej prokuratúry na Krajskú prokuratúru v Trenčíne,
- c) Vojenskej obvodnej prokuratúry v Bratislave na Okresnú prokuratúru Bratislava I.,
- d) Vojenskej obvodnej prokuratúry v Banskej Bystrici na Okresnú prokuratúru Banská Bystrica,
- e) Vojenskej obvodnej prokuratúry v Prešove na Okresnú prokuratúru Prešov.

2. 2 Z rozhodovacej činnosti

Pre ilustráciu vyodenia trestnej zodpovednosti voči profesionálnemu vojakovi Slovenskej republiky v praxi možno poukázať napríklad na Rozsudok Okresného súdu Prešov zo dňa 17. júna 2013, sp. zn. 33Tv/2/2013, ktorým súd schválil dohodu o vine a treste uzavretú medzi prokurátorom Okresnej prokuratúry v Prešove a obvineným a ktorým uznal obvineného vojaka 2. st. vinným z prečinu vyhýbania sa služobnému úkonu vojenskej služby podľa § 401 Trestného zákona na tom skutkovom základe, že obvinený dňa 12. februára 2013 v čase okolo 14.30 hod. v bližšie neuvedenej reštaurácii v obci P. požil dve 10° pivá a taktiež uvedeného dňa v čase okolo 17.00 hod. na adrese prechodného bydliska v obci P. požil štyri 0,5 dcl poháriky alkoholu Tatranský čaj 52 %, pričom sa priviedol do stavu opitosti s hladinou alkoholu v dychu zistenou dňa 13. februára 2013 v čase o 06.18 hod. prístrojom Dräger Alcotest 7410, s hodnotou najmenej 0,22 mg/l a následne opakovanou dychovou skúškou vykonanou toho istého dňa v čase o 06.51 hod. s hodnotou najmenej 0,18 mg/l, a to aj napriek tomu, že bol písomným vojenským rozkazom veliteľa vojenského útvaru určený do výkonu útvarevej zmeny ako „Posilnenie pri vchode“

POZNÁMKY

na deň 13. februára 2013, pričom v dôsledku svojho konania musel byť z uvedenej služby vystriedaný a nahradený iným príslušníkom útvaru, teda že v úmysle vyhnúť sa plneniu služobného úkonu zneužil návykovú látku, za čo ho súd odsúdil na peňažný trest vo výške 500,- eur. Obvinenému povolil splácať peňažný trest v piatich mesačných splátkach po 100,- eur odo dňa právoplatnosti rozsudku a pre prípad, že výkon peňažného trestu by mohol byť úmyselne zmarený, určil obvinenému náhradný trest odňatia slobody v trvaní štyroch mesiacov.

Konanie o dohode o vine a treste je osobitným typom konania v trestnom konaní, tzv. odklonom v trestnom konaní, ktorý je možné použiť v prípade, ak výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania dostatočne odôvodňujú záver, že skutok je trestným činom a spáchal ho obvinený, ktorý sa k spáchaniu skutku priznal, uznal vinu a dôkazy nasvedčujú pravdivosti jeho priznania (§ 232 ods. 1 Trestného poriadku). V prípade, kedy sa prokurátorovi a obvinenému podarí dospieť k dohode o vine a treste, prokurátor podá na súd v rozsahu dohody návrh na schválenie dohody o vine a treste (§ 232 ods. 4 Trestného poriadku). Ak súd dohodu o vine a treste schváli, potvrdí to rozsudkom, ktorý verejne vyhlási. Proti tomuto rozsudku nie je prípustné odvolanie, ani dovolanie okrem dovolania z dôvodu zásadného porušenia práva na obhajobu (§ 334 ods. 4 Trestného poriadku v spojení s § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku).

Nakoľko v prípade posudzovanom Okresným súdom v Prešove boli naplnené legálne podmienky pre prijatie dohody o vine a treste, okresný súd takúto dohodu schválil.

Ako ďalší príklad pre vyvodzovanie trestnej zodpovednosti s uplatnením vyššie spomínaného tzv. materiálneho korektívu, možno uviesť Uznesenie Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne z 03. marca 2008, sp. zn. To 2/2008, ktorým Vyšší vojenský súd v Trenčíne v trestnej veci proti dvom profesionálnym vojakom zamietol sťažnosť vojenského obvodného prokurátora proti Uzneseniu Vojenského obvodného súdu v Prešove z 15. októbra 2007, sp. zn. 2 T 17/2007 o postúpení veci veliteľovi vojenského útvaru z dôvodu, že daný skutok nie je trestný čin, no iný orgán verejnej moci príslušný vo veci konať, by mohol skutok prejednať ako priestupok, či disciplinárne previnenie.

V posudzovanom prípade išlo o právne posúdenie skutku kvalifikovaného obžalobou ako prečin útoku na verejného činiteľa podľa § 323 ods. 1 písm. a) Trestného zákona u jedného z obžalovaných a u druhého ako pokus tohto prečinu, ktorého sa mali obvinení dopustiť tým, že dňa 06. decembra 2006 v čase od 01.00 hod. do 02.00 hod. v pohostinstve Kelt v Rožňave jeden obžalovaný po príchode hliadky policajného zboru (ďalej len „PZ“) tejto vulgárne nadával výrazmi uvedenými vo vyšetrovacom spise a následne po výzve príslušníka PZ, aby ho nasledoval k služobnému motorovému vozidlu ho aj fyzicky napadol tak, že ho chytil za vrečko uniformy a sotil do neho, v čom mu však príslušník PZ zabránil a boli voči nemu použité donucovacie prostriedky. Druhý obžalovaný slovnou napadol všetkých členov hliadky PZ a pokúsil sa udrieť príslušníka PZ, v čom mu bolo zabránené ostatnými členmi hliadky PZ za použitia donucovacích prostriedkov.

Uznesenie súdu prvého stupňa, ktorý vec postúpil veliteľovi vojenského útvaru, pretože nejde o trestný čin a žalovaný skutok by mohol iný orgán prejednať ako priestupok alebo disciplinárne previnenie, napadol sťažnosťou v zákonnej lehote Vojenský obvodný prokurátor Prešov, ktorý sa nestotožnil s názorom súdu prvého stupňa v tom, že nebolo preukázané použitie násilia v úmysle pôsobiť na výkon právomocí verejného činiteľa, pričom poukázal na výpoveď obžalovaného, ktorý pripustil, že došlo k fyzickému kontaktu medzi ním a príslušníkom PZ z dôvodu, že chcel zistiť údaje na jeho menovke. Zo strany obžalovaných došlo k použitiu násilia tak, ako to definuje § 122 ods. 7 Trestného zákona, a to v úmysle pôsobiť na výkon právomocí verejného činiteľa. K tomuto vojenský prokurátor uzavrel, že z tohto dôvodu napokon bolo zo strany príslušníkov PZ pristúpené k použitiu donucovacích prostriedkov. Z týchto dôvodov, podľa presvedčenia prokurátora bolo možné uvažovať len v tom smere, či násilie použité zo strany obžalovaných voči príslušníkom PZ bolo dostatočne intenzívne na to, aby títo spáchali predmetný prečin, resp. pokus k nemu. Pre prípad, že by však vyššie uvedené násilie nebolo dostatočné k naplneniu zákonných znakov prečinu podľa § 323 ods. 1 písm. a) Trestného zákona, podľa presvedčenia prokurátora by sa obžalovaní dopustili trestného činu urážky medzi vojakmi podľa § 396 ods. 1 Trestného zákona, pretože tohto trestného činu sa môže dopustiť vojak, ktorého definícia je uvedená v § 128 ods. 3 Trestného zákona, kde sú zaradení aj príslušníci PZ.

Na základe podanej sťažnosti prokurátora preskúmal Vyšší vojenský súd správnosť výroku napadnutého uznesenia, pričom dospel k záveru, že sťažnosť nie je dôvodná.

Odvolačný súd konštatoval, že súd prvého stupňa sa správne neobmedzil len na zistenie, či boli naplnené znaky predmetného prečinu, resp. jeho pokusu, ale súčasne sa zaoberal aj jeho závažnosťou tak, ako mu to ukladá ustanovenie § 10 ods. 2 Trestného zákona, teda tzv. materiálnym korektívom. Tu súd poukázal na to, že celý incident vznikol z nedorozumenia ohľadne osobných dokladov a z požitého alkoholu obžalovaných. Ďalej súd uviedol a mal preukázané len jedno strčenie a zahnanie sa rukami, pričom k takémuto „násiliu“ došlo za situácie, ktorá býva pre takéto správanie riziková, v dôsledku čoho možno závažnosť takéhoto skutku klasifikovať ako nepatrnú.

V ďalšom sa senát Vyššieho vojenského súdu zaoberal právnou otázkou, či môže konanie obžalovaných (nepatrné násilie a nadávky) ako profesionálnych vojakov – príslušníkov ozbrojených síl vykazovať znaky trestného činu vojenského podľa § 396 ods. 1 Trestného zákona – prečin urážky medzi vojakmi, keď na strane poškodených boli policajti.

Odvolačný súd v predmetnom prípade konštatoval, že výklad pojmu vojak v zmysle ustanovenia § 128 ods. 3 Trestného zákona vo vzťahu k príslušníkom PZ je nutné robiť súbežne s aplikáciou nadväzujúceho ustanovenia § 128 ods. 4 Trestného zákona, podľa ktorého kde sa hovorí o vojenskej službe a vojenskej povinnosti, rozumie sa tým služba a povinnosti osôb uvedených v § 128 ods. 3 písm. b) Trestného zákona (príslušník PZ) len v čase vojny alebo vojnového stavu. Na základe uvedeného,

POZNÁMKY

potom v dobe mieru nie je možné urážlivé konanie navzájom medzi príslušníkmi ozbrojených síl a príslušníkmi ozbrojeného bezpečnostného zboru kvalifikovať ako trestný čin urážky medzi vojakmi podľa § 396 až 398 Trestného zákona.

3 PRIESTUPKOVÁ ZODPOVEDNOSŤ AKO DRUH ADMINISTRATÍVNEJ ZODPOVEDNOSTI

Administratívnu (administratívnoprávnu) zodpovednosť, ako typ verejnoprávnej zodpovednosti možno považovať za jednu z druhov právnej zodpovednosti, v rámci ktorej správne orgány uplatňujú právne následky voči tým, ktorí svojimi činmi porušili právne normy regulujúce spoločenské vzťahy v oblasti verejnej správy. Teda správy veci verejných a vo verejnom záujme.

Medzi pravdepodobne najznámejšiu subkategóriu administratívnej zodpovednosti možno zaradiť zodpovednosť za priestupky.

V zmysle § 2 Zákona o priestupkoch č. 372/1990 Zb. je priestupkom zavinené konanie, ktoré porušuje alebo ohrozuje záujem spoločnosti a je za priestupok výslovne označené v tomto alebo inom zákone, ak nejde o iný správny delikt postihnutelný podľa osobitných právnych predpisov alebo o trestný čin. Priestupkom pritom nie je konanie, ktoré formálne síce napĺňa znaky priestupku, no ide o konanie, ktorým niekto odvracia primeraným spôsobom priamo hroziaci útok na záujem chránený zákonom alebo nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chránenému zákonom, ak týmto konaním nebol spôsobený zrejme rovnako závažný následok ako ten, ktorý hrozil, a toto nebezpečenstvo nebolo možné v danej situácii odstrániť inak.

Ako príklad na iný správny delikt, ktorý je postihnutelný podľa osobitných právnych predpisov môže poslúžiť napr. správny delikt vyjadrený v § 106 ods. 3 písm. b) Zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (ďalej len „Stavebný zákon“), v zmysle ktorého je za správny delikt považované uskutočňovanie stavby bez stavebného povolenia alebo v rozpore s ním.

Na základe znenia §151 ods. 1 Zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov je profesionálny vojak zodpovedný za konanie, ktoré má znaky priestupku. Ako plynie i z legálnej definície priestupku, väčšina skutkových podstát priestupkov je definovaných priamo v zákone č. 372/1990 Zb. o priestupkoch (ďalej len „Zákon o priestupkoch“). Tu sú tieto priestupky systematicky členené na:

- priestupky vyskytujúce sa na viacerých úsekoch správy,
- priestupky proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky,
- priestupky na úseku podnikania,
- priestupky na úseku hospodárskych stykov zo zahraničím,
- priestupky na úseku hospodárenia s bytmi a s nebytovými priestormi,
- priestupky na úseku financií a slovenskej meny,
- priestupky na úseku práce a sociálnych vecí,
- priestupky na úseku zdravotníctva,
- priestupky na úseku ochrany pred alkoholizmom a toxikomániami,

- priestupky na úseku kultúry,
- priestupky na úseku poľnohospodárstva, poľovníctva a rybárstva,
- priestupky na úseku všeobecnej vnútornej správy,
- priestupok na úseku práva na prístup k informáciám,
- priestupok na úseku registrácie partnerov verejného sektora,
- priestupky na úseku ochrany životného prostredia,
- iné priestupky proti poriadku v správe,
- priestupky proti verejnému poriadku,
- priestupky extrémizmu,
- priestupky proti občianskemu spolunažívaniu,
- priestupky proti majetku.

V zmysle zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov priestupok profesionálneho vojaka prejednáva veliteľ. Rozsah právomocí veliteľa na prejednanie priestupku určuje služobný predpis hlavného služobného úradu č. 82/2015 o rozsahu právomocí veliteľa na prejednávanie priestupku v spojení so služobným predpisom hlavného služobného úradu č. 36/2018, ktorým sa mení a dopĺňa služobný predpis hlavného služobného úradu č. 82/2015 o rozsahu právomocí veliteľa na prejednávanie priestupku.

Na konanie o priestupku profesionálneho vojaka sa uplatnia ustanovenia Zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov, ktoré upravujú priebeh disciplinárneho konania.

Za priestupok môže veliteľ profesionálnemu vojakovi uložiť sankcie a ochranné opatrenia určené v zákone o priestupkoch. Ide o:

- sankcie:
 - a) pokarhanie,
 - b) pokuta,
 - c) zákaz činnosti,
 - d) prepadnutie vecí,
- ochranné opatrenia:
 - a) obmedzujúce opatrenie,
 - b) zhabanie vecí.

Obmedzujúce opatrenie spočíva v zákaze navštevovať určené verejne prístupné miesta a miestnosti, v ktorých sa podávajú alkoholické nápoje alebo konajú verejné športové alebo kultúrne podujatia (§ 17 ods. 1 zákona o priestupkoch).

Pokiaľ ide o sankčné opatrenie zákazu činnosti, to nemožno profesionálnemu vojakovi uložiť v podobe zákazu výkonu štátnej služby profesionálneho vojaka.

Priestupok možno prejednať a uložiť zaň sankčné opatrenie najneskôr do dvoch rokov odo dňa spáchania priestupku (§ 17 ods. 5 zákona o priestupkoch).

POZNÁMKY

3. 1 Z rozhodovacej činnosti

Ako príklad vyvodenia administratívnej zodpovednosti voči profesionálnemu vojakovi možno uviesť Rozkaz o uložení sankcie za priestupok zo dňa 18. februára 2015 k č. ZZIII-270/2015, ktorým veliteľ vojenského útvaru ako príslušný orgán na rozhodnutie vo veci, uznal vojaka profesionálnej služby, služobne zaradeného ako vodiča špeciálneho vozidla vinným zo spáchania priestupku proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky podľa § 22 ods. 1 písm. g) Zákona o priestupkoch na tom skutkovom základe, že dňa 28. októbra 2014 v čase o 12.50 hod. viedol ako vodič vozidlo T 815 CA 18 po účelovej komunikácii v objekte vojenského útvaru, pričom počas manévru odbočovania zišiel s vozidlom mimo účelovú komunikáciu na trávnatú plochu, vozidlo nezastavil a pokračoval v odbočovacom manévri, aj keď bol osvetlený slnkom a nemal dostatočný rozhľad na trasu pohybu vozidla. Následne narazil do vyčnievajúceho prístrešku budovy, čím na služobnom motorovom vozidle spôsobil škodu vo výške 5 926,62 eur poškodením kabíny a jej interiéru. Svojím konaním porušil ustanovenie § 4 ods. 1 písm. c) zákona č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, pretože sa plne nevenoval vedeniu vozidla a nesledoval situáciu v cestnej premávke a z tohto dôvodu došlo k dopravnej nehode.

Za uvedený skutok bola obvinenému z priestupku uložená pokuta vo výške 60,- eur. Ochranné opatrenie zákazu činnosti viesť motorové vozidlá obvinenému z priestupku uložené nebolo. Veliteľ rozhodujúci vo veci, pritom prihliadal na skutočnosť, že pri dopravnej nehode nedošlo k zraneniu osôb, vodič bol na mieste dopravnej nehody podrobený orientačnej dychovej skúške s negatívnym výsledkom, k samotnej nehode došlo vo vojenskom objekte v úseku mimo obce, konkrétne v časti cesty, ktorá je málo frekventovaná a využívaná chodcami, ako aj na samotnú osobu obvineného z priestupku. Obvinený z priestupku za obdobie rokov 2013 a 2014 najazdil spolu 12 054 km na služobných vozidlách bez škodovej udalosti alebo dopravnej nehody. V roku 2011 až 2015 bol štyrikrát disciplinárne odmenený a ani raz nebol trestaný. V roku 2011 až 2015 mal menovaný služobné hodnotenie na úrovni 73 až 81 bodov, čo je hodnotenie „dobrý“.

4 DISCIPLINÁRNA ZODPOVEDNOSŤ

Pre poskytnutie charakteristiky disciplinárnej zodpovednosti, ako ďalšej kategórie spomedzi právnych zodpovedností použijeme výklad k disciplinárnej zodpovednosti uplatnený jedným z disciplinárnych senátov sudcov všeobecných súdov Slovenskej republiky v rámci odôvodnenia svojho rozhodnutia sp. zn. 6 Ds 4/2014 zo dňa 01. decembra 2015, ktorý na margo disciplinárnej zodpovednosti a disciplinárneho deliktu zakladajúceho túto formu zodpovednosti uvádza: „Disciplinárny delikt sa spája s konaním, resp. s nekonaním alebo s opomenutím konania, ktoré porušuje poriadok a disciplínu v rámci určitej vnútorne organizovanej spoločenskej ustanovizne, inštitúcie alebo v rámci iného vnútorne organizovaného spoločenského zoskupenia osôb. Ide o zavinené porušenie povinnosti. S disciplinárnym deliktom úzko súvisí i pojem disciplinárna zodpovednosť, ktorá sa uplatňuje voči osobe,

ktorá má určitý právny vzťah k danej organizačnej štruktúre, ktorá vznikla napríklad na základe pracovnej zmluvy, menovaním alebo voľbou ako pracovný, služobný, členský alebo iný pomer. Zavinené porušenie disciplíny môže mať za následok uloženie disciplinárnej sankcie. Táto sankčná zodpovednosť môže vzniknúť len vo vnútri určitej organizačnej štruktúry, ktorej je fyzická osoba členom, nemá tzv. externé účinky. Disciplinárny delikt má vnútro-organizačný charakter, a preto sa jeho dôsledky prejavujú len interne vo vzťahu k danej organizačnej štruktúre, ktorej je osoba členom. Disciplinárna zodpovednosť je výrazom potreby zaistiť dodržiavanie predpísaných pravidiel v relatívne ucelených a v stabilizovaných organizovaných sústavách. „... Disciplinárna zodpovednosť sa uplatňuje jednak v súkromnej sfére a jednak vo verejnoprávnej sfére, preto rozlišujeme súkromnoprávne disciplinárne delikty (napríklad zamestnancov v súkromnej firme) a verejnoprávne disciplinárne delikty (napríklad sudcov, prokurátorov, poslancov parlamentu, notárov, advokátov a pod.). Správne disciplinárne delikty sú preto súčasťou verejnoprávných disciplinárnych deliktov. Tento delikt možno pojmovo vymedziť ako porušenie právnej povinnosti v oblasti verejnej správy fyzickou osobou, o ktorom rozhoduje subjekt alebo vykonávateľ verejnej správy splnomocnený na základe zákona disciplinárnou právomocou, pričom disciplinárna zodpovednosť za porušenie služobných alebo členských povinností je založená alebo vyvodená na základe zákonného splnomocnenia. Ďalej ho môžeme vymedziť ako delikt fyzickej osoby, ktorá je v osobitných právnych vzťahoch k určitej inštitúcii s osobitnými právami a povinnosťami vyplývajúcimi práve z tohto služobného, zamestnaneckého, členského, resp. obdobného vzťahu. Môže ísť o inštitúcie štátne, napr. polícia, orgány štátnej správy, ozbrojené sily. Špecifikum tohto deliktu spočíva v tom, že porušená povinnosť súvisí s príslušnosťou fyzickej osoby k určitej organizácii a že ide o povinnosť formulovanú v rámci pravidiel, ktoré upravujú fungovanie tejto ustanovizne. Musí teda ísť o porušenie právnej povinnosti, čiže povinnosti uloženej právom. Treba tiež uviesť, že postih správnych disciplinárnych deliktov nie je upravený jednotne, ale právna úprava je roztrúsená vo viacerých osobitných zákonoch.“¹⁾

Z načrtnutej definície možno okrem všeobecnej charakteristiky disciplinárnej zodpovednosti navyše vyvodiť, že disciplinárny delikt profesionálneho vojaka Slovenskej republiky predstavuje v kategórii disciplinárnych deliktov osobitnú subkategóriu správnych disciplinárnych deliktov. Teda protiprávných činov spočívajúcich v porušení právnych povinností súvisiacich s výkonom verejnej služby.

V zmysle § 138 ods. 1 Zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov je disciplinárnym previnením zavinené porušenie alebo nesplnenie základných povinností veliteľa alebo profesionálneho vojaka, alebo zavinené porušenie zákazov alebo obmedzení profesionálneho vojaka, ak nie je trestným činom alebo priestupkom. Pri tom zavineným porušením alebo nesplnením základných povinností a zavineným porušením zákazov alebo obmedzení sa rozumie úmyselné konanie alebo nedbanlivostné konanie veliteľa alebo profesionálneho vojaka alebo opomenutie konania veliteľom alebo profesionálnym vojakom.

1) Rozhodnutie disciplinárneho senátu sudcov všeobecných súdov SR, sp. zn. 6 Ds 4/2014 zo dňa 01. 12. 2015.

POZNÁMKY

Disciplinárnu právomoc voči profesionálnemu vojakovi má veliteľ (§ 137 ods. 3 Zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov). Rozsah disciplinárnej právomoci veliteľa určuje Služobný predpis hlavného veliteľa ozbrojených síl Slovenskej republiky č. 89/2015 o rozsahu disciplinárnej právomoci veliteľa.

Za spáchané disciplinárne previnenie možno profesionálnemu vojakovi uložiť disciplinárne opatrenie, ktorým je:

- a) písomné pokarhanie,
- b) zníženie služobného platu až o 15 % najdlhšie na šesť mesiacov formou zrážok zo služobného platu, ktorý mu bol priznaný ku dňu, v ktorom sa profesionálny vojak disciplinárneho previnenia dopustil.

Disciplinárne opatrenie možno uložiť výlučne v prípade, ak na nápravu a obnovenie služobnej disciplíny za menej závažné konanie nepostačuje samotné prerokovanie disciplinárneho previnenia (§ 139 ods. 2 Zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov).

4. 1 Z rozhodovacej činnosti

Vyvedenie disciplinárnej zodpovednosti voči profesionálnemu vojakovi Slovenskej republiky možno ilustrovať na jednom z rozhodnutí správneho senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky preskúmavajúceho zákonnosť vydaného rozhodnutia veliteľa v disciplinárnom konaní vedenom voči profesionálnemu vojakovi. Ide o rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10Sžo/33/2016 zo dňa 19. apríla 2017. Predmetným rozsudkom Najvyšší súd Slovenskej republiky potvrdil rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave č. k. 5S/223/2013 zo dňa 28. júla 2015 o zamietnutí žaloby, ktorou sa žalobca domáhal preskúmania rozhodnutia žalovaného. Žalovaný odvolanie žalobcu zamietol a potvrdil personálny rozkaz o prepustení žalobcu zo služobného úradu.

Napriek tomu, že meritom veci v posudzovanom prípade bolo posúdenie zákonnosti rozhodnutia o prepustení žalobcu zo služobného pomeru profesionálneho vojaka na jeho žiadosť, zaujímavým bolo akési prejudiciálne posúdenie konania profesionálneho vojaka ohľadom skutočnosti, či sa svojim konaním dopustil disciplinárneho previnenia alebo nie.

Išlo o skutok profesionálneho vojaka, ktorý dňa 12. apríla 2013 na facebook ministra obrany napísal: „...“, že pán minister Galko sa o vojakov staral na rozdiel od tohto pána, ktorý demoralizuje a decimuje armádu ...“

Napriek obrane profesionálneho vojaka spočívajúcej najmä v tom, že:

- vo svojom komentári na voľne prístupnom facebook-u ministra obrany Slovenskej republiky nemenoval adresáta,
- z obsahu kritiky vyplýva, že táto smeruje na adresu politického postu – teda politika na mieste na tom určenom (facebook-u),
- ide o uplatnenie práva na slobodu prejavu,

konštatoval Najvyšší súd Slovenskej republiky, že daný vojak svojim konaním

naplnil predpoklady pre uplatnenie disciplinárnej zodpovednosti, nakoľko jeho čin je v rozpore s čl. 4 ods. 2, čl. 2 ods. 5 a čl. 1 ods. 4 (dobového) Etického kódexu, s § 119 ods. 1 písm. g), i) zákona č. 346/2005 Z. z. Teda, že profesionálny vojak porušil povinnosť pri výkone štátnej služby dodržiavať ustanovenia Etického kódexu profesionálneho vojaka; povinnosť dodržiavať všeobecne uznávané pravidlá slušnosti, zdvorilosti, taktnosti a osobného vzhladu a zdržať sa pri výkone štátnej služby aj mimo nej akéhokoľvek správania, ktoré by mohlo narušiť jej vážnosť a dobré meno ozbrojených síl a povinnosť dodržiavať disciplinovanosť, spočívajúcu v rešpektovaní zákonov Slovenskej republiky, predpisov upravujúcich výkon štátnej služby profesionálneho vojaka a v ochote podriaďiť sa vedúcemu služobného úradu alebo veliteľovi ako nadriadenej autorite.

Súd súčasne pri kvalifikácii skutku ako disciplinárneho previnenia zdôraznil, že Zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov ustanovuje vyššiu mieru zodpovednosti a kladie na vojakov pre výkon služby vyššie nároky profesionálneho a morálneho charakteru.

5 PRACOVNOPRÁVNA ZODPOVEDNOSŤ

Prostredníctvom § 217 ods. 1 Zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov je na výkon štátnej služby profesionálneho vojaka priamo uplatniteľných vyše šesťdesiat paragrafov zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce (ďalej len „Zákonník práce“). Z uvedeného dôvodu tak právne významnou zodpovednosťou, ktorej profesionálny vojak počas výkonu štátnej služby podlieha, je aj pracovná (pracovnoprávna) zodpovednosť.

V jej prípade ide o nevyhnutnosť znášať následky za porušenie právnych noriem upravujúcich spoločenské vzťahy v oblasti uskutočňovania závislej práce. Teda práce vykonávané vo vzťahu nadriadenosti zamestnávateľa a podriadenosti zamestnanca, osobne zamestnancom pre zamestnávateľa, podľa pokynov zamestnávateľa, v jeho mene a v pracovnom čase určenom zamestnávateľom (§ 1 ods. 2 Zákonníka práce). Citované pritom platí pre štátnu službu profesionálneho vojaka analogicky.

5.1 Z rozhodovacej činnosti

Zaujímavú situáciu bezprostredne spätú s vyvodzovaním pracovnej zodpovednosti možno vidieť v rámci rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10Sžo/261/2015 zo dňa 25. januára 2017. Predmetným rozsudkom Najvyšší súd Slovenskej republiky zmenil rozsudok Krajského súdu v Prešove č. k. 3S/49/2014-65 zo dňa 20. mája 2015 a žalobu žalobcu zamietol. Išlo pritom o žalobu žalobcu, ktorou sa v rámci súdneho prieskumu rozhodnutia správnych orgánov domáhal zrušenia rozhodnutia žalovaného zo dňa 12. mája 2014, ktorým veliteľ nadriadeného stupňa zamietol odvolanie žalobcu proti rozhodnutiu veliteľa podriadeného stupňa zo dňa 31. januára 2014 o povinnosti profesionálneho vojaka nahradiť škodu na materiáli ZT II na základe dohody o spoločnej hmotnej zodpovednosti a toto rozhodnutie potvrdil.

POZNÁMKY

V posudzovanom prípade profesionálny vojak – žalobca a poverený kapitán dňa 22. novembra 2011 písomne uzatvorili s Ministerstvom obrany SR v zastúpení Vojenským útvarom dohodu o hmotnej zodpovednosti, z ktorej vyplýva, že žalobca preberá spoločnú hmotnú zodpovednosť za zverené hodnoty a materiál uložený v skladoch zbraní, ako napríklad za ručné zbrane, lefetové zbrane a nočné pozorovacie prístroje. Žalobca navyše v dohode o spoločnej hmotnej zodpovednosti prevzal zodpovednosť aj za iné hodnoty podľa preberacej inventarizačnej zápisnice a inventarizačných súpisov, ako aj za hodnoty, ktoré počas výkonu funkcie kedykoľvek neskoršie prevezme. Žalobca bol pri uzatváraní dohody o spoločnej hmotnej zodpovednosti riadne oboznámený s obsahom zvýšenej zodpovednosti tak, aby si bol úplne vedomý dôsledkov z toho vyplývajúcich, čo potvrdil aj vlastnoručným podpisom.

Do skladu lafetových zbraní mali prístup okrem profesionálneho vojaka aj veliteľa rôt, výkonní poddôstojníci, príslušníci dozornej služby a ďalší funkcionári. Podrobná evidencia o vstupoch do skladu však vedená nebola. Do tohto skladu vstúpila nezistená osoba, ktorá narušila a vymenila visiaci zámok na debni a odcudzila tri kusy prístrojov na nočné videnie, čo bolo potvrdené aj šetrením vojenskej polície. Vypátrať túto osobu sa však nepodarilo.

Rozhodnutím veliteľa útvaru zo dňa 31. januára 2014 bolo rozhodnuté o povinnosti profesionálneho vojaka nahradiť škodu na uvedenom materiáli na základe dohody o spoločnej hmotnej zodpovednosti. Voči tomuto rozhodnutiu sa žalobca odvolal. Odvolací správny orgán – veliteľ nadriadeného stupňa oprávnený v zmysle § 58 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v platnom znení (ďalej len „Správny poriadok“) rozhodol o odvolaní žalobcu proti rozhodnutiu veliteľa podriadeného stupňa zo dňa 31. januára 2014 o povinnosti profesionálneho vojaka nahradiť škodu na materiáli tak, že podľa § 59 ods. 2 Správneho poriadku odvolanie zamietol a rozhodnutie prvostupňového správneho orgánu vo veci povinnosti profesionálneho vojaka nahradiť škodu na materiáli na základe dohody o spoločnej hmotnej zodpovednosti potvrdil.

Cestou správnej žaloby sa žalobca obrátil na Krajský súd v Prešove, od ktorého žiadal zrušiť rozhodnutie o jeho odvolaní ako nesprávne a vrátiť vec na ďalšie konanie. Krajský súd v Prešove rozhodnutie žalovaného zo dňa 12. mája 2014 zrušil a vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie. Žalovaného zaviazal nahradiť žalobcovi trovy konania vo výške 689,44 eur.

Podľa názoru krajského súdu, vzhľadom na rozsah žalobných námietok bolo rozhodujúcou právnou otázkou posúdenie, či žalobca za vzniknutú škodu v zmysle § 182 zákonníka práce zodpovedá a či bol v potrebnom rozsahu zistený skutkový stav.

Po citácii relevantných právnych predpisov krajský súd v odôvodnení rozsudku uviedol, že Zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov subsidiárne umožňuje aplikovať taxatívne vymedzené ustanovenia Zákonníka práce, teda aj § 182 upravujúceho zodpovednosť zamestnanca za schodok na zverených hodnotách, ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať. Uvedené ustanovenie zakotvuje tzv. objektívnu

zodpovednosť zamestnanca za vzniknutý schodok, keď zavinenie zamestnanca sa zo zákona predpokladá. Ak sa chce zamestnanec tejto zodpovednosti zbaviť, musí preukázať, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia. Musí preukázať nielen existenciu skutočností nasvedčujúcich tomu, že schodok mohol vzniknúť celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia, ale aj príčinnú súvislosť medzi týmito skutočnosťami a vznikom schodku.

Na základe takto vyloženého uplatnenia režimu Zákonníka práce, dospel krajský súd k záveru, že aj napriek tomu, že žalobca síce mal platne uzatvorenú dohodu o hmotnej zodpovednosti aj za prístroje na nočné videnie, na rozdiel od správnych orgánov sa krajský súd nestotožňuje s ich názorom, že žalobca na základe tejto dohody o hmotnej zodpovednosti za škodu zodpovedá, lebo tak ako to správne namietol, nemal v inkriminovanom čase možnosť materiál v sklade lafetových zbraní zabezpečiť pred zásahom inej osoby, lebo z obsahu administratívneho spisu nepochybne vyplýva (v rozhodnutí to opakovane potvrdil aj sám žalovaný), že do skladu lafetových zbraní mali prístup aj iné osoby (velitelia rôt, výkonní poddôstojníci, príslušníci dozornej služby a ďalší funkcionári...), pričom podrobná evidencia o vstupech do skladu vedená nebola, nebol ani náležite šetrený režim prístupu ku kľúču od skladu lafetových zbraní, ktorý sa v zmysle internej smernice odkladal u dozorného zbrojného skladu a mali k nemu prístup aj iné osoby.

Ak žalobca nemohol ovplyvniť vstup iných osôb do skladu lafetových zbraní, kde boli uložené aj prístroje na nočné videnie, zamestnávateľ žalobcu umožnil bez akejkoľvek evidencie vstupovať do skladu aj tretím osobám, ktoré tak teoreticky mohli bez problémov vymeniť zámok a odcudziť prístroje, o vstupoch do skladu nebola vedená žiadna evidencia, nebol podrobne šetrený ani režim úschovy kľúčov od tohto skladu, pričom k odcudzeniu prístrojov na nočné videnie došlo tým spôsobom, že došlo k výmene visiaceho zámku, nemožno súhlasiť s argumentáciou správnych orgánov a ich právnym posúdením, že odcudzeniu prístrojov mohol žalobca zabrániť. Žalobca pritom preukázal nielen existenciu skutočností nasvedčujúcich tomu, že k odcudzeniu prístrojov došlo bez jeho zavinenia, ale aj príčinnú súvislosť medzi týmito skutočnosťami a vznikom schodku (šetrením vojenskej polície bolo potvrdené, že k odcudzeniu troch kusov prístrojov na nočné videnie došlo tým spôsobom, že do zbrojného skladu lafetových zbraní vstúpila nezistená osoba, ktorá narušila a vymenila visiaci zámok a tieto prístroje odcudzila).

Proti rozsudku krajského súdu podal žalovaný v zákonom stanovenej lehote odvolanie a navrhol, aby odvolací súd rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, resp. aby zmenil rozsudok krajského súdu a žalobu zamietol. Podľa názoru žalovaného totiž súd prvého stupňa vec nesprávne právne posúdil.

Žalovaný v odvolaní poukázal na obsah dohody o spoločnej hmotnej zodpovednosti profesionálnych vojakov, ktorá je uzatvorená s predpokladom viny zamestnanca v prípade schodku s poukazom na ustanovenie § 182 ods. 3 Zákonníka práce. Predpoklad zavinenia vychádza z nevyvrátiteľnej domnienky, t. j. že zamestnanec sa zbaví zodpovednosti vtedy, ak preukáže, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez zavinenia, napríklad ak preukáže, že nemal vytvorené podmienky umožňujúce

POZNÁMKY

mu starať sa o zverené hodnoty bez rizika strát. Zamestnanec je podľa § 178 ods. 2 Zákonníka práce povinný tieto nedostatky oznámiť svojmu zamestnávateľovi. Ak si zamestnanec túto povinnosť nesplní a nedostatky zamestnávateľovi neoznámi, nemôže sa na ne odvolávať. Žalobca podpísal dohodu o spoločnej hmotnej zodpovednosti v čase, keď mu bol štatút uloženia prístrojov v zbrojnom sklade známy. Podpísaním dohody o spoločnej hmotnej zodpovednosti ďalej vyhlásil, že bol oboznámený so všetkými predpismi, rozkazmi a smernicami potrebnými na riadny výkon pracovných povinností a žiadnym spôsobom zamestnávateľa neupozornil, ani nemal žiadne námietky voči skutočnosti, že by mohla byť táto dohoda v niečom sporná.

Ako ďalej uviedol žalovaný vo svojom odvolaní, žalobca nikdy neskôr neupozornil zamestnávateľa na akékoľvek nedostatky alebo iné skutočnosti, ktoré by mu bránili v riadnom výkone služby profesionálneho vojaka. Žalobca nikdy písomne neupozornil nadriadeného, aby odstránil nedostatky v pracovných podmienkach, ktoré by mu bránili v riadnom hospodárení so zverenými hodnotami.

Žalobca by sa mohol zbaviť zodpovednosti za vzniknutú škodu, ak by preukázal, že škoda vznikla zavinením iných osôb, avšak žalobca takéto skutočnosti nepreukázal.

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodujúci o odvolaní žalovaného dospel k presvedčeniu, že toto odvolanie je dôvodné a konštatoval, že zavinenie zamestnanca pri všeobecnej zodpovednosti je nevyhnutným predpokladom jeho zodpovednosti. Na rozdiel od všeobecnej zodpovednosti zamestnanca pri zodpovednosti za schodok (t. j. pri existencii dohody o hmotnej zodpovednosti), existenciu zavinenia zamestnávateľ nemusí preukazovať. Podľa ustálenej súdnej praxe je to zamestnanec, ktorý v prípade zbavenia sa zodpovednosti, musí preukázať, že vznik schodku nezavinil. Pre zodpovednosť zamestnanca za schodok stačí, ak je dané zavinenie vo forme nedbanlivosti. Zamestnanec sa zbaví zodpovednosti celkom alebo sčasti, ak preukáže, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia. Ide o prípady, ak škoda vznikla v dôsledku iných skutočností, ktoré nikto nezavinil, napríklad v dôsledku povodne, požiaru, inej živeľnej udalosti a podobne, prípadne zavinením inej osoby.

Zamestnávateľovi, žalobcovi ani príslušným útvarom vojenskej polície sa nepodarilo zistiť žiadneho páchatela trestného činu krádeže. Z uvedeného vyplýva, že sa nepodarilo preukázať zavinenie inej osoby, prípadne že škoda vznikla v dôsledku objektívnych okolností, následkom ktorých by sa žalobca zbavil zodpovednosti za schodok.

Podľa ustálenej súdnej praxe, zamestnanec sa zbaví zodpovednosti úplne alebo sčasti aj vtedy, ak preukáže, že mu zamestnávateľ nevytvoril vhodné podmienky na hospodárenie so zverenými hodnotami. V týchto prípadoch zodpovednosť za vzniknutú škodu alebo jej časť nesie zamestnávateľ. Dôvodom na čiastočné zbavenie sa zodpovednosti zamestnanca je vždy skutočnosť, že zamestnávateľ napriek tomu, že bol zamestnancom upozornený na vzniknuté nedostatky, ich bez zbytočného odkladu neodstránil.

Z obsahu spisu, ani z vyjadrení žalobcu nevyplýva, že by žalobca upozornil zamestnávateľa, že tento nevytvoril vhodné podmienky na hospodárenie so zverenými hodnotami, neupozornil ho na možné riziká vyplývajúce z prístupu iných osôb do skladu lafetových zbraní, ani na prekážku brániacu mu riadne vykonať kontrolu v sklade. Keďže zamestnávateľ nebol upozornený na nedostatky, na ktoré poukázal žalobca až v priebehu konania, nemal možnosť ich odstrániť. Zo zisteného skutkového stavu vyplýva, že žalobca sa nevyvinil zo zodpovednosti za vzniknutú škodu podľa dohody o hmotnej zodpovednosti, lebo v konaní jednoznačne nepreukázal, že si svoje povinnosti plnil zodpovedne a riadne.

S poukazaním na uvedené dospel najvyšší súd k záveru, že rozhodnutia žalovaného, a aj prvostupňového správneho orgánu sú v súlade so zákonom, a preto napadnutý rozsudok krajského súdu zmenil tak, že žalobu zamietol.

I toto súdne rozhodnutie – rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 10Sžo/261/2015 z 25. januára 2017 bolo však napadnuté, a to ústavnou sťažnosťou zo strany žalobcu, ktorú Ústavný súd Slovenskej republiky považoval za dôvodnú, preto nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III.ÚS 503/2017-31 zo dňa 21. novembra 2017 rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

Za rozporné s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako aj s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd považoval ústavný súd to, že toho istého dňa, ako rozhodol jeden senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veci žalobcu, vydal iný senát najvyššieho súdu rozsudok sp. zn. 3 Sžo 185/2015 z 25. januára 2017, ktorým bola skutkovo aj právne totožná vec jeho kolegu (s ktorým uzavreli dohodu o spoločnej hmotnej zodpovednosti) posúdená diametrálne odlišne.

Odlišné rozhodnutie najvyššieho súdu je založené na názore, že v posudzovanom prípade bolo v prvom rade potrebné skúmať povahu nočných pozorovacích prístrojov, pokiaľ ide o ich spôsobilosť byť predmetom dohody o spoločnej hmotnej zodpovednosti. Totižto, z príslušných ustanovení Zákonníka práce (§ 182) podľa názoru najvyššieho súdu vyplýva, že za predmet dohody o spoločnej hmotnej zodpovednosti nie je možné považovať zverenie vecí, ktoré nie sú určené na obeh alebo obrat (t. j. nejde o hodnoty obehového charakteru, ktoré je zamestnanec povinný vyúčtovať).

V ďalšom pokračovaní tak bude na Najvyššom súde Slovenskej republiky, aby sa s predmetným rozhodnutím ústavného súdu vecne a legálne vysporiadal a vo veci opätovne rozhodol rešpektujúc pritom ústavným súdom judikovanú požiadavku, aby v rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu nevznikali rozporné právne názory na identické situácie.

6 OBČIANSKOPRÁVNA ZODPOVEDNOSŤ

Pred zákonom č. 40/1964 Zb. Občianskym zákonníkom (ďalej len „Občiansky zákonník“) stojí profesionálny vojak bez uniformy, teda ako akákoľvek iná fyzická

POZNÁMKY

osoba – akákoľvek ľudská bytosť. Občianskoprávne predpisy neupravujú odlišnú mieru občianskoprávnej zodpovednosti v prípade profesionálneho vojaka, než aká svedčí každému. Občianske právo ani neustanovuje žiaden osobitný právny režim, v ktorom by sa v prípade profesionálneho vojaka táto zodpovednosť uplatňovala.

I občianskoprávnu zodpovednosť možno chápať ako povinnosť podrobiť sa následkom plynúcim z občianskeho práva za porušenie občianskoprávnej normy. Občianskoprávna zodpovednosť totiž predstavuje následnú (sekundárnu) právnu povinnosť, ktorá vzniká „subjektu, ktorý porušil (ohrozil) primárnu právnu povinnosť vyplývajúcu pre neho zo zákona alebo z inej právnej skutočnosti. Možno konštatovať, že podstata zodpovednosti spočíva vo vzniku nepriaznivého právneho následku (predvídaného sankčnou zložkou príslušnej normy), ktorý postihuje toho, kto porušil (ohrozil) pôvodnú právnu povinnosť. Napríklad ak niekto porušil primárnu povinnosť ustanovenú v § 415 Občianskeho zákonníka a spôsobil inému škodu (ujmu) na veci v jeho vlastníctve, vzniká mu nová (zodpovednostná) povinnosť, ktorú doteraz nemal, t. j. povinnosť nahradiť spôsobenú škodu.“²⁾

Pokiaľ ide o záväzné predpoklady vzniku občianskoprávnej zodpovednosti, k naplneniu ktorých musí dôjsť vždy kumulatívne, sú nimi:

- a) protiprávny úkon,
- b) vznik ujmy,
- c) príčinná súvislosť medzi protiprávnym konaním a ujmu,
- d) zavinenie škodcu.

6. 1 Z rozhodovacej činnosti

Občianske právo pozná niekoľko osobitných občianskoprávných zodpovedností (zodpovednosť za škodu, zodpovednosť za bezdôvodné obohatenie, zodpovednosť za vady...), ktoré nastupujú v prípadoch porušenia občianskoprávných noriem. Pre demonštráciu občianskoprávnej zodpovednosti si vyberieme len jednu z nich, a to zodpovednosť za neoprávnený zásah do práva na ochranu osobnosti.

V zmysle § 11 Občianskeho zákonníka má fyzická osoba právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy. V prípade zásahu do tohto práva má dotknutá osoba právo predovšetkým domáhať sa toho, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadostučinenie (§ 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

Práva na ochranu osobnosti, svojej občianskej cti sa domáhal aj žalobca v právnej veci vedenej Okresným súdom Bratislava V pod sp. zn. 42C/155/2010-131. V predmetnej veci navrhovateľ žiadal, aby súd určil, že žalobca je vedený vo zväzku bývalej Štátnej bezpečnosti na úseku vojenskej kontrarozvedky ako agent neoprávnene a zároveň uložil žalovanému, Ústavu pamäti národa povinnosť zverejniť predmetné rozhodnutie súdu na svojej úvodnej internetovej stránke www.upn.gov.sk do troch dní

2) LAZAR, J. a kol.: Občianske právo hmotné, 2010.

od právoplatnosti rozsudku. Návrh odôvodnil tým, že vzhľadom k tomu, že v decembri 2003 bol prepustený zo služobného pomeru profesionálneho vojaka v dôsledku organizačných zmien, uchádzal sa o miesto civilného správcu skladu a z toho dôvodu požiadal Národný bezpečnostný úrad o previerku. Vtedy sa zistilo, že bol od septembra 1988 do mája 1991 registrovaný ako agent s krycím menom Karol, odkiaľ na jeho žiadosť obdržal kópiu týchto dokladov. V archívnom materiáli zistil, že na oddelení vojenskej kontrarozviedky vojenského útvaru bolo starším referentom vojenskej kontrarozviedky spracované memorandum na jeho osobu bez jeho vedomia, kde boli nepravdivé údaje rozchádzajúce sa so skutočnosťou. Žalobca súčasne poprel, že by podpís na Sľube o spolupráci s vojenskou kontrarozviedkou bol jeho podpisom.

Na základe vykonaného dokazovania, súd dospel k záveru, že návrh navrhovateľa je dôvodný a rozsudkom zo dňa 01. decembra 2012 určil, že žalobca je vedenný vo vzťahoch bývalej Štátnej bezpečnosti na úseku vojenskej kontrarozviedky ako agent neoprávnene a že žalovaný je povinný zverejniť toto rozhodnutie súdu na svojej úvodnej internetovej stránke www.upn.gov.sk do 15 dní od právoplatnosti rozsudku.

Súd pritom vychádzal z listinných materiálov Štátnej bezpečnosti na úseku vojenskej kontrarozviedky, z ktorých vyplynulo, že údaj o žalobcovom mene a priezvisku sa nezhoduje s jeho skutočným menom a priezviskom, nesprávny je i údaj o bydlisku žalobcu, ako i údaje o základnej škole, strednej škole, ktoré žalobca navštevoval a údaj o mene a priezvisku jeho otca, ako aj zo svedeckej výpovede staršieho referenta vojenskej kontrarozviedky, ktorý uviedol, že osobu žalobcu nepozná. Nespomína si, že by sa s ním niekedy v minulosti stretol. Sľub žalobcu, ktorý bol napísaný strojom by musel byť napísaný vlastnoručne. V ich útvare by náčelník nedovolil, aby bol sľub napísaný strojom. On mal prístup k záznamom vojakov základnej služby a nie vojakov z povolania. Z ročného zhodnotenia spolupráce s agentom a vyhodnotení jeho kontrolných opatrení zo dňa 23. novembra 1989 vypracovaných starším referentom vojenskej kontrarozviedky vyplynulo, že agent plnil úlohy na úseku odhaľovania utajovaných stykov vojakov z povolania. Svedok nespoznal ani svoj podpis na zázname o získavaní agenta.

Na základe uvedeného mal súd za preukázané, že predmetná evidencia navrhovateľa vo vzätku Štátnej bezpečnosti je neoprávnená.

Podľa presvedčenia súdu predstavuje neoprávnená evidencia žalobcu vo vzätku Štátnej bezpečnosti závažný zásah do práva na ochranu osobnosti žalobcu. Avšak v tomto prípade záznam vo vzätku nebol len objektívne spôsobilý privodiť ujmu na osobnostných právach žalobcu tým, že by sa dotkol občianskej cti žalobcu, keďže osoby, ktoré v minulosti spolupracovali so Štátnou bezpečnosťou sa v súčasnosti považujú za osoby nemorálne. U žalobcu evidencia vo vzätku Štátnej bezpečnosti spôsobila veľmi vážny zásah do osobnostných práv žalobcu spočívajúci v tom, že mu bolo znemožnené uchádzať sa o miesto civilného správcu skladu. Niet pochyb, že zásah do osobnostných práv žalobcu spôsobený evidenciou vo vzätku Štátnej bezpečnosti vyvolal u neho veľmi vážne následky. V prípadoch neoprávne-

POZNÁMKY

nej evidencie fyzickej osoby vo zväzkoch bývalej Štátnej bezpečnosti je zásahom objektívne spôsobilým privodiť ujmu na osobnostných právach dotknutej osoby už samotná neoprávnená evidencia fyzickej osoby v týchto zväzkoch. Neoprávnený zásah žalovaného trval, a preto bolo namieste, aby súd v plnom rozsahu vyhovel návrhu žalobcu a uložil žalovanému zverejniť na úvodnej internetovej stránke právoplatné rozhodnutie súdu a tým odstrániť následky zverejnenia evidencie žalobcu vo zväzku Štátnej bezpečnosti.

7 ZÁVER

Profesionálny vojak Slovenskej republiky, tak ako to plynie aj z vyššie ilustrovanej rozhodovacej činnosti štátnych orgánov, podlieha počas výkonu štátnej služby neraz povinnostiam plynúcim preň na základe právnej zodpovednosti. Môže ísť pritom o povinnosť znášať následky svojho protiprávneho konania, či naopak o povinnosť uplatniť voči vojakovi, ktorý porušil právnu povinnosť následky za toto konanie. Schopnosť orientovať sa v jednotlivých typoch právnych zodpovedností preto predstavuje predpoklad pre predchádzanie vzniku právnych zodpovedností za porušenie právnych noriem objektívneho práva Slovenskej republiky, ako aj pre zákonné a efektívne uplatňovanie právnej zodpovednosti profesionálnymi vojakmi Slovenskej republiky.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

LAZAR, J. a kol.: *Občianske právo hmotné*. Bratislava : Iura Edition, 2010. 1284 s. ISBN 978-80-8078-346-4.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 21. 11. 2017, č. k. III.ÚS 503/2017-31. Rozhodnutie disciplinárneho senátu sudcov všeobecných súdov SR zo dňa 01. 12. 2015, sp. zn. 6 Ds 4/2014.

Rozkaz o uložení sankcie za priestupok VÚ 1056 Zemianske Kostolany zo dňa 18. 02. 2015, k. č.: ZZIII-270/2015.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 25. 01. 2017, sp. zn. 10Sžo/261/2015.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 19. 04. 2017, sp. zn. 10Sžo/33/2016.

Rozsudok Okresného súdu Bratislava V zo dňa 01. 12. 2012, sp. zn. 42C/155/2010.

Rozsudok Okresného súdu Prešov zo dňa 17. 06. 2013, sp. zn. 33Tv/2/2013.

Uznesenie Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne zo dňa 03. 03. 2008, sp. zn. 4 To 2/2008.

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.

Zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

TÉMY NA VEDENIE ZÁVEREČNEJ DISKUSIE

1. Charakterizujte právnu zodpovednosť a jej typy.
2. Popíšte klasifikáciu trestných činov.
3. Popíšte základné predpoklady trestnoprávnej zodpovednosti.
4. Charakterizujte disciplinárnu zodpovednosť a disciplinárne previnenie profesionálneho vojaka.
5. Uvedte špecifiká pri uplatňovaní zodpovednosti za škodu na základe dohody o hmotnej zodpovednosti.

POZNÁMKY